

מ ר ט י כ ל נט. ח/3

מישיבת ועדת החקקה, חוק ומשפט
ירושלים, יום ד', ה' במבת תשי"א - 13.12.50

חברי הועדה הנכבדים:

נ. ניר - היו"ר
ע. אסף
ח. בן-אשר
מ. בן-עמי
י. בר-יהודה
ד. בק-רביהאי
א. ג'רג'ור
ב.צ. דינבורג
י. הררי
ז. ורהפטיג
ע. ז'בוטינסקי
ש. כ"ץ
י. קאסה
י. קליבנוב
א. תבורי

בזכות דעה מיעצת: ר. כהן

מוזמנים:
ח. צדוק - המשנה ליועץ המשפטי
א. ידון - המשנה ליועץ המשפטי
י. שקי - משרד המשפטים
א. צידון - פגן-מזכיר הכנסת
מ. מאמנה - מהרגל לערבית.

הישיבה נפתחה בשעה 08.45.

היו"ר נ. ניר: אני פותח את הישיבה.

י. הררי: אנחנו מקדמים בברכה את שובו של יו"ר הועדה.

היו"ר נ. ניר: אקבלתי מכתב מחנועת החירות בו הם מודיעים
כי חבר הכנסת ד"ב בדר מתפטר באופן זמני
מתבררת בוועדת החוקה ובמקומו יבוא בעת היעדרו חבר הכנסת בגין. אינני
חושב כי צריך להגיש זאת לאישור ועדת הכנסת, כיון שזוהי התפטרות
זמנית. אני חושב כי אפשר לקבל זאת.

י. הררי: עד כמה שאני יודע אין כלל התפטרות זמנית.
חבר הכנסת בדר יכול להתפטר מהיותו חבר בוועדה
ובמקומו יכול לבוא חבר הכנסת בגין. אח"כ, כשיחזור, יכול חבר הכנסת
בגין להתפטר מהיותו חבר בוועדה ובמקומו יבוא חבר הכנסת בדר. אני

י. הררי:

מציע להחזיר את המכתב לתנועת החירות על מנת שיגישו אותו למי הסדר המקובל.

היו"ר נ. ניר:

אני מבין כי נודיע לתנועת החירות שעליה

להעביר את ההפטרות של ד"ר בדר לטי סדר

המקובל. באופן בלתי רשמי לא תהיה התנגדות מצדנו אם חבר הכנסת בגין

ישתתף בישיבותינו עד שובו של ד"ר בדר.

מ. ה. ב. ל.

חוק למניעת הפקעת שירים וסמטאות.

היו"ר נ. ניר:

החוק הזה היה בדיון במליאת הועדה, הועבר

לוועדת משנה והוחזר למליאת הועדה. בינתיים

קרה מה שקרה לחבר הכנסת לט, אשר ריכז את ועדת המשנה. עלינו לשלוח

מישהו במקום חבר הכנסת לט, לוועדת משנה זאת. כמו כן צריך לבוא מישהו

במקום חבר הכנסת בדר, כדי שנוכל לגמור את העבודה בחוק זה.

הוחלט: במקום ה"ה י. לט. בדר בוועדת המשנה לחוק למניעת הפקעת שירים וסמטאות, יבואו החברים ד. בר-רב-האי וש. כ"ץ. (הועדה תהיה מורכבת, איפוא, מהחברים: ד. בר-רב-האי, מ. בן-עמי, ז. ורהפטיג, ש. כ"ץ וא. פרמינגר.)

חוק לביטול קונס הצורות.

היו"ר נ. ניר:

בהיעדרי, קבלה הועדה החלטה לשמוע עדויות

בקשר עם הצעת החוק הזאת. אני מציע ש שמיעת

העדויות תהיה במליאת הועדה וכן גם הדיון הכללי שלאחר זאת.

ההצעה נתקבלה.

ר.ל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
13.12.50

חוק הבחירות לכנסת השנייה;
חוק המעבר לכנסת השנייה;
חוק הקדמת הכנסת.

היו"ר נ. ניר:
בזמנו בחרנו ועדת משנה לקניני החוקה, והטלנו עליה שני תפקידים: האחד, להחליט איזה פקקים יכללו בחוקת-היסוד ולעבד את החוק בענין הכנסת, אשר הכנסת הטילה עלינו להכינו לראשונה. עתה מונחים בפני הועדה שלושה חוקים " חוק הבחירות לכנסת השנייה, חוק המעבר לכנסת השנייה וחוק הקדמת הכנסת. אני מציע ליטול מועדה השנה את התפקיד השני ~~א~~ ולהשאיר בידיו רק את קביעת פרקי החוקה. אני מציע לדון על שלושה חוקים אלה אשר הועברו אלינו, במליאת הועדה.

ד. בר-רב-האי:
בקשר עם המשבר הממשלתי התעוררה שאלה של דחיפות חלק מסויים מפרק החוקה אשר בזמנו הטלנו על ועדת המשנה לעבד אותה. הדחיפות הזאת אינה קיימת כרגע. לכן, לדעתי הענין חוזר למצבו הראשון. ועדת המשנה צריכה היתה לספל בענין זה באופן יסודי. היו"ר מציע - ויש בכך הגיון מסויים - לעשות זאת במליאת הועדה, כיון שועדת המשנה היתה מצומצמת וקשה להניחל כי היא משקפת את כל הדעות שיכולות להיות בכנסת. אני מבין כי היו"ר הציע להקדים דיון כללי במליאת הועדה, כדי שועדת המשנה תעבד את החוק לאחר שיתגבשו במליאת הועדה דעות מסויימות.

היו"ר נ. ניר:
הצעתי היתה ~~לשלב את~~ ליטול לגמרי מועדת המשנה את התפקיד השני ~~א~~ ולהשאיר בידיו רק את התפקיד הראשון.

י. הררי:
אני חושב שאפשר לאחד את שתי ההצעות. רצוי כי במליאת הועדה יתקיים ויכוח כללי ודיון על כל הבעיות האלה. בגמר הויכוח הכללי נחליט מה לעשות. לי נדמה כי אז אפשר יהיה להעביר את הענין לוועדת משנה.

ר.ל.

ועדת החוקה, חוק וכנסת
13.12.50
חוק הבחירות, חוק המעבר
וחוק תקופת הכנסת.

הנהלים:
נוטלים מועדת המסנה לחוקה את
החפיק של קיבוד פרק מסויים בחוקה
ומשאירים בידיה את קביעת פרקי החוקה
בלבד. שאלת חוקת הכנסת ובחוקה שלוש
החוקים: ~~החוק~~ חוק הבחירות, חוק תקופת הכנסת
וחוק המעבר לכנסת השניה, ידונו במליאת הועדה.

י. הררי: אני מציע לחלק את הדיון בענין זה לשניים:

להטריד בין חוק הבחירות ובין יתר הדברים.

אין זה איכפת לי כמה נהחיל, אבל לרעתי חוק הבחירות מהווה בעיה
נפרדת שאינה חלק מהורקת המדינה. בחוקת המדינה יש להכניס פרינציפ
כללי הקובע איזה בחירות תהיינה, יחסיות, איזוריות או אחרת.

ע. ז'בוטינסקי: אני מציע ללכת מן הכבד אל הקל ולהתחיל בחוק

הבחירות, מכיון שבמקרה שיהיה איזה משבר,

צריך שהדבר הזה יהיה מוכן. שני החוקים האחרים, מבחינת הזמן הדרוש
להכנתם, הם הרבה יותר קצרים.

חי"ר נ. ניר: אני מבין כי הדעה הכללית של חברי הועדה היא

כי יש להטריד בין חוק הבחירות ובין שני החוקים

האחרים, וכי יש להתחיל בדיון על חוק הבחירות.

נ. ת. ק. ב. ל.

אני מציע לא להתחיל בדיון על חוק הבחירות

טעין טעין, אלא לדון על שאלות עקרוניות שבחוק זה: שיטת הבחירות,
השתתפותם של מקידי המדינה, ובחובת שוכטים, בבחירות, שאלת השתתפות
האבא בבחירות, השאלה אם זכות הבחירה ניתנת לאזרחים בלבד וכו'. אני
מתאר לי כי לאחר שנעבור על השאלות העקרוניות, נעבור על כל טעין
ונכניס בו את התיקונים הדרושים.

החצעה נתקבלה.

אני מציע שנכנס לדיון על שיטת הבחירות,

מכיון שאני מבין כי בענין זה יש כבר לכל אחד מאתנו דעה.

החצעה נתקבלה.

י. הררי:

הבעיה היסודית היא איזה בחירות לערוך במדינה;

יחסיות או איזוריות. ישנם נימוקים לכאן ולכאן.

אנסה לפתח בקצרה מה הן הטענות נגד בחירות יחסיות ומה הן הטענות נגד בחירות איזוריות.

הטענה העיקרית נגד בחירות יחסיות היא שבחירות

אלו מפצלות את ~~ה~~ הנציגות בכנסת ומרבות מפלגות. הן מאפשרות למפלגות קטנות להגיע לנציגות בכנסת, ולפעמים, בשעה שהמפלגות הקטנות הן אשר מאפשרות להגיע לרוב הדרוש להרכבת הממשלה, נוצרת ממסל של המפלגה הקטנה, מכיון שהמפלגה הגדולה אינה יכולה לשלוט מבלי לקבל את הסכמת המפלגה הקטנה שיחזיק אותה היא מהווה רוב. בדרך כלל קשה להרכיב ממשלות לפי שיטה זאת, מפני שיש סיכוי בין המפלגות ולאף אחת מהן אין רוב ברור אשר יאפשר לה לנהל את העניינים במשך תקופה מסוימת, מתוך בטחון כי הרוב הזה יספיק לה להנהל ענייני המדינה.

טוענים גם כי בבחירות היחסיות אין לבחור דעה

בקביעת הנבחרים; הוא בוחר את הרשימה ואינו מסתכל כלל מי נמצא בתוך הרשימה, או - באופן הטוב ביותר - הוא נותן את קולו למי שעומד בראש הרשימה או לשלושה העומדים בראש הרשימה, בשעה שבמקור הוא בוחר באיש העומד במקום העשרים, השלושים או הארבעים שברשימה, אשר אילו נשאל אם הוא רוצה לבחור בו, היה עונה **כן** לא היה על דעתו. זה נותן שליטה לאיזה קוקוס קטן במפלגה אשר מרכיב את הרשימה לפי טעמו ולאזרח אין כל זכות הכרעה בעניין זה.

לעומת זאת מציעים, איכוא, את שיטת הבחירות

האיזוריות. אומרים כי שיטה זאת נותנת קשה הדוק בין הבוחר ובין הנבחר, כיון שהבוחר בוחר באיש ולא ברשימה. המגרעות של שיטת הבחירות האיזורית הן לדעתי דווקא בעובדה שהבוחר מכיר יותר מדי את האיש הנבחר ולש לו קשר הדוק מדי עם הנבחר. ע"י כך הנבחר הלוי חמיר באיזור שלו ובסופו של דבר הוא איננו רואה את האינטרסים הכלליים של המדינה כי אם שופט כל דבר לפי האינטרסים של איזורו ושל אותו קהל מצומצם באזור איזור, אשר בחר בו. ממש כפי שטבורים כי אין זה טוב שיש מרחק רב בין הנבחר והבוחר, כך אין זה טוב כי הקשר ביניהם הוא יותר מדי הדוק וכל נבחר רואה את עצמו נבחר של קומץ אנשים ולא של העם כולו.

י. הררי: תסרון נוסף בשיטת הבחירות האזורית -

אשר אתרים רואים אותו כמעלה - הוא שבשיטה

האזורית נבחר מי שקבל רוב באיזורו ויזא אימור כי בכל איזור ואיזור
תולך לאיבוד מספר רב של קולות, מספר אשר יכול להיות לפעמים יותר גדול
ממספר אלה שהיו בעד מי שנבחר, אם הוא נבחר ע"י רוב רלטיבי. אם כי טוב
שעולה מפלגה אחת שיכולה לנחל את המדינה לחקופת הכנסת, חרי בחשבון טופי
יכול להיות שהרוב במדינה לא רצה במפלגה הזאת, אלא שהוא התמצל בין
מפלגות שונות אחרות.

תסרון נוסף בשיטת הבחירות האזוריות הוא שלפעמים

עומד לבחירה אדם מסויים באיזור מסויים, אשר ללא ספק המדינה כולה רוצה
בהבחרו ואולי אכילו בהיותו ראש ממשלה, אלא שהושבי אותו איזור אינם
בוחרים בו אלא במישהו אחר, לפי האינטרסים שלהם. הייתי בצרפת כאשר
הסוציאליסטים קבלו הרבה קולות בבחירות לפרלמנט, וליאון בלוט שהיה ראש
המפלגה, לא נבחר באותו איזור שבו היה מועמד, בשעה שבכל ממשלה שאפשר
היה להקים, לא היה עולה על הדעת שהוא לא יעמוד בראשה.

אלה הם התסרונות של שיטת הבחירות האזורית.

עלינו לחפש, איפוא, דרך לגשר בין שתי

השיטות. מבהינת הצדק הדמוקרטי, ללא ספק צווקה השיטה של בחירות יחסיות,
כי אף קול אינו תולך לאיבוד. זהו ייבוג צודק ונכון. לכן, לדעתי, הגישה
הנכונה והיסודית היא שהייצוג יהיה מבוסס במדינתנו בעיקר לפי בחירות
יחסיות. כך גם הורגלנו וחונכנו בהנועה הציונית, ולא קל יהיה לנו לבטל
את השיטה הזאת.

וכאן אני בא להציע: כי מציע שהייתה בחירות

יחסיות, אלא שבבחירות אלא לא ייבחר כל מספר הנבחרים לכנסת. אם הכנסת
תהיה מורכבת מ-120 חבר, חלק מהם, נאמר 90, ייבחרו בבחירות יחסיות.
יותר מ-30 ייבחרו לא בבחירות אזוריות - מכיון שאני חושב שאין זאת שיטה
טובה, בעיקר באראנו הקמנה, שחלוקת האזורים יכולה לקבוע הרבה מאוד,
ובכלל כל ישראל היא איזור אחד; הם ייבחרו מהוך רשימה אישית. הדבר נראה
מוזר במבט ראשון, ולא-מובן איך הוא יוגשם. אבל אפשר להגשים זאת בקלות
רבה. בעת שהבוחר יכניס את פתק-האות בו יצביע בעד רשימה מסויימת, יכניס

ר.ל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
13.12.50
חוק הבחירות, חוק המעבר
וחוק הקופת הכנסת.

י. הררי:

גם את הרשימה האישית, של חמישה או עשרה מועמדים. רשימת המועמדים
הזאת תהיה ארצית, ואין המועמדים האלה צריכים להיות ממפלגה אחת. הבורח
יכול לבחור ברשימה זאת מועמדים מכל הסיעות, וכן יוכל לבחור באנשים
שאינם סייכיים לשום מפלגה. זה נותן לבחור אפשרות, לאחר שהצביע בעד
רשימה מסוימת וע"י כך הצביע בעד הקו הרצוי לו, להצביע בעד אנשים
יחודיים כי יהיו בכנסת, גם אם הם חברים במפלגות אחרות. למותר להגיד
כי הבורח יכול להציע ברשימה זאת גם אנשים ממפלגות. אינני מסיח את דעתי
מכך שרוב הבורחים יהיו מאורגנים ומונהגים ע"י מפלגות, יכניסו ברשימה
האישית שמות של חברים ממפלגותם. אבל אין בכך כל רע מפני שע"י כך יתבטלו
בחוק המפלגה אישים המקובלים יותר על ציבור הבורחים ואלו על מזכיר
המפלגה - ובכל מפלגה יש דבר כזה -ונוסף לכך, אם אפשר יהיה להצביע
רק בעד חמישה או עשרה מבין השלושים שיבחרו בדרך זאת, אי-אפשר יהיה
לקבוע את כל השלושים באופן כזה.

לפי הצעתי, כל אדם שנבחר מחוץ רשימה שמית,

רשאי באופן אוטומטי לצאת מרשימתו המפלגתית ובמקומו ייכנס אחר.

היתרון שבשיטה זאת הוא כי אנשים אלה לא יהיו

כפופים למפלגה ויהיה להם האומץ להתרומם מעל החלטות המפלגה.

(ע. ז'בוטינסקי: אם הם לא ימסרו מכתבי התפטרות למפלגה.) אני חושב כי

מכתבי התפטרות כאלה אסורים בהחלט, ואציע לקבוע בחוק שלא יהיה להם

חוקן ושינתן עונש מאסר במקרה שיהיו מקרים כאלה.

אני מניח, למשל, שאם יו"ר הכנסת יבחר מחוץ

רשימה אישית ולאו מחוץ רשימה מפלגתית, זה יוסף לפרסטיג'ה שלו ויתן

לו יתר-אפשרות למלא את התפקידו זה.

אני מניח שהמפלגות הגדולות, יש להן אישים

בולטים אשר ייבחרו בחוקן שירותם ובחוקן עברם במדינה. מפלגות ברוכות

באישים כאלה, יכולות להעביר נבחרים נוספים שייבחרו עקב מעשיהם

ועקב כשרונותיהם מחוץ לשטח המפלגה. זה יהקן במקצה את המצב שנוצר

ע"י הבחירות היחסיות, שכמעט שום מפלגה אינה יכולה להגיע לרוב. זה

גם יאפשר בעתות של משבר - ובכל מדינה יש כאלה - להרכיב ממשלה שלא

ר.ל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
13.12.50
חוק הבחירות, חוק המעבר
וחוק הקופת הכנסת.

י. הררי:

לפי חוק המפלגות, מפני שע"י שיטה כזאת יהיו בכנסת אנשים אשר לא נבחרו בתוקף היותם חברי מפלגה. ובר זה גם יפתור את שאלת המעברים וגם יביא לכך שאנשים יתרוממו ברגעים מסוימים מעל לעניין המפלגות, מבלי לעזוב את המפלגה או לכפור בדרכה.

השאלה היא מהוץ איזה רשימה ייבחרו האנשים האלה. לדעתי אין בכך כל קושי ולא צריכה להיות בענין זה כל הגבלה. אנחנו יכולים לעמוד בפני אפשרות שהרשימה האישית תהיה מורכבת מאנשים או מטעם אלפיט שמוח, אבל ברור שהשמות שיבואו בחשבון מהוץ הרשימה הזאת, מטפחם לא יעלה על 200. יהיה רק צורך למנות מספר יותר גדול של אנשים ביום הבחירות, כדי לפטר את הקולות. ועדה אחת הצטרף לברר את תוצאות הבחירות היחסיות, וועדה אחרת " את תוצאות הבחירות השמיות. זה לא יעבב במאות את תוצאות הבחירות. בכל אופן, יכול אני להבטיחכם כי השיטה הזאת לא תגרום לכך שהפרטים בעתון הרשמי יידחה כפי שהוא נדחה בבחירות העירוניות, כשהודש לאחר הבחירות לא פורסמו התוצאות בעתון הרשמי. אפשר יהיה להתגבר גם על הקושי הזה.

יש בשיטה זאת מעלה נוספת: אם שיטה הבחירות היחסית תחול רק על 90 מבין 120 המנדטים, זה יחליש את המפלגות הקטנות. אם המפלגה הפרוגרסיבית קבלה 5 מנדטים מהוץ 120, היא תקבל 3 או 4 מהוץ 80 90, ואז המפלגות הקטנות יחרומו אם ואיך ללכת לבחירות. (ר. בהן: ע"י כך המפתח בבחירות הנבחרים מהוץ הרשימה האישית יוכל להיות יותר קטן.) בהחלט, גבול למעשה הוא יהיה הרבה יותר גדול. הראשון הליבחר בדרך זאת, ייבחר ודאי בהרבה יותר קולות מאשר נבחר ציר הכנסת, וכן השני והשלישי. ברשימה אישית יקבלו בדרך כלל מאות אלפי קולות, בעת שנבחר מהוץ רשימה מפלגתית, נבחר ב-5000 קול, או 10000 קול בכנסת הבאה.

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
13.12.60
חוק הבחירות, חוק המעבר
וחוק הקופת הכנסת.

ד. בר-רב-האי:
אני רוצה להקדים כי כל מה שאגיד בענין זה הוא
לגמרי על דעתי הפרטית ואין לראות בדברי עמדת
טיעון או עמדת מפלגה. יתכן כי תוך הדיון יתברר כי זוהי גם עמדת המפלגה,
אבל כרגע אין לי שום בטחון כי מישהו מחברי מומך בזאת. (י. הררי: זה
חל גם על דברי).

הצעת חבר הכנסת הררי היא בכל אופן אורגינאלית
מאוד. בכל שהוא הסביר את מעלוותיה, התחוררו לי יותר ויותר הסרונותיה.
הדבר שהוא מציע הוא מסוכן ביותר בשביל הדמוקרטיה: הוא מציע ליצור בכנסת
שני סוגי חברי כנסת; אריסטוקרטיה שלא נבחרה על יסוד ווטום כללי אלא
שם לה זכות מיוחדת מפני שהיא נבחרה באופן מיוחד והיא לא תהיה קשורה
למפלגות ויחזא גם בונה על כן שהיא לא תהיה קשורה למפלגות. לו היינו
מקבלים את השיטה של שני בתים - - - (י. הררי: היות ואין תקנה להעביר
הצעה בזאת, באה הצעתי זאת במקומה). מבלי להכנס לבירור השיטה הזאת
לפרטיות, אני רוצה בה שכנה איומה בשביל הכנסת, כי זוהי יציבת קסמה
מיוחדת בתוך הכנסת. האישיות הבולטות של כל מפלגה, או המקובלים על
הישוב, כולל צריכים למבוא את מקומם בתוך המסגרת המפלגתית ובתוך
חלוקת הכוחות המקובלת. אינני רוצה להכנס להיסטוריוזופיה מה ערכו של
האיש ומה פירוש בהנאי ההברה שלנו, אבל את האיש שחוכשי מה"בקינג"
הציבורי.

לעצם הענין: אני אחד מאלה שחשבו על הבעיה
הזאת. ואני צריך להתחיל להרוס כמה אמיתות מקובלות אצלנו, שהם
נשמע גם ברבריו של הררי בחלקם הראשון, וחשבתי כי הוא יגיע למסקנה
אחרת לגמרי.

הררי דבר בהבלטה רבה על הצדק שישנו
בטיסת הבחירות היחסיות. גם זה אחד מהשקרים המוסכמים. אינני בא לבטל
ביטול גמור את גרעין הצדק שיש בכך, אבל חיי המדינה אינם מושג
פיזי אשר בו כל גרעין, כל כוח, משפיעים גם אם הם קטנים מאוד, על
תוצאת משחק הכוחות בתוך המלבן הזה. המדינה אינה מושג פיזי ויחסי
הכוחות בה אינם באים כתוצאה של חשבון מתימטי של הכוחות הפועלים
במלבן הזה. יש לנו פה ענין עם מספרים גדולים. עלינו לחשוב מה הוא

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
18.12.50
חוק הבחירות, חוק המעבר
וחוק הקופת הכנסת.

ד. ברירב"האי:

מינימום הכוח שתהיה לו, אפשרות להשפיע על המלבן הזה ולעשות אלימינציה של כוחות קטנים, אשר בחשבון מנימלי הם ללא ספק משמיעים, אבל בחיי גוף חי במדינה, הדורשים הנהלה יציבה, אנחנו נאלצים להוציאם מחשבון.

אם אני יוצא מהנחה זאת, אני יוצא מהנחה של עידוד גיבוש הכוחות הציבוריים לגושים ניכרים, גדולים. אף אני רואה לפני את היטוב שלנו על הדיפרנציאציה הקיימת בו והאפשרויות הקיימות בו באופן פוטנציאלי. אינני מגיע למסקנה כי היטוב הזה יכול להתגבר בשתי מפלגות. אינני מקבל את אותו משחק פרלמנטארי קלאסי בין ממשלה קיימת וממשלה אלטרנטיבית, בתנאים הקיימים בארץ. אבל אין זה אומר כי אני צריך להגיע לקצה השני ולהציע חוק כזה אשר יתן אפשרות לכל קוון של צבע ולכל כוח מינימאלי שאינו בא בשום מקום לביטוי ניכר אלא אוסף את קולותיו כאסוף ביציב עזרבות, שלוש פה וחמש שם, וזה מצטרף בסך הכל לציר אחד בכנסת; אין זה אומר כי אנחנו צריכים לקחת להכניס כל כוח כזה בחשבון משחק הכוחות הפוליטי ולתת לו אפשרות להשפיע.

ההצעה שאני עומד להציע מכוננת לעידוד ההגבשות גושים גדולים ולרעת הפיצול המוגזם בחוק הייצוג שלנו, כי אין גבול לשנינות המחשבה היהודית ביצירת חברלי דעות. ⁴אני הצעתי אני רוצה להכריח כל קבוצה קטנה למצוא את דרכה, אם היא צריכה למצוא בניה - בריה כדי להגיע לייצוג מינימאלי.

יש גורם פסיכולוגי מטורתי ~~צאצאאצאאצאאצא~~ שאינני מעליט עין ממנו. חונכנו על שיטת בחירות יחסית בחנוכה הציונית ובועד הלאומי. אין זה פשוט בשבילנו, להשתחרר מזה בבת אחת. אני גם אינני מציע זאת כרגע.

אני חושב שהררי שגה כאשר העמיד בחירות יחסיות נגד בחירות איזורים, כי בחירות יחסיות יכולות להיות גם באיזורים. אני רוצה לקחת דוגמאות מהמציאות שלנו, וכדי לעשות את הרברים ליותר פשוטים, אני רוצה לצאת מהנחה כי בתקופת הבחירות הקרובה, מספר הבוחרים יהיה מליון וחצי.

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
13.12.50
חוק הבחירות, חוק המעבר
וחוק תקופת הכנסת.

ד. בר-רב-האי: אני יחד עם כי יש בחוקנו, בכל אופן במפלגתי,

חברים תולמים על שיטת בחירות ריבונית

אבסולוטית: נבחר לאיזור. אינני רוצה לעמוד על המעלות שבשיטה זאת, אבל
אני חושב כי בתנאים שלנו היא בלתי אפשרית, מטעם אחד פשוט ביותר:
היא דורשת חלוקה הארץ ל-120 איזורים. בתנאי המפה הנוכחית
המפלגתית, בתנאי האוכלוסיה שלנו, עם קצלים ועל כל מה שנעשה במפה
שלנו, אינני רואה את האפשרות הטכנית להגיע במשך מספר שנים מתקבל
על הדעה לחלוקה כזאת של הארץ ל-120 איזורים. אינני צריך להביא
דוגמאות איך בתנאים שלנו בדרך משק מסוימת לאיזור אחד או לאחר,
קובע את גורל הנבחר. לכן, לדעתי הדבר הזה כמעט בלתי אפשרי בתנאים
שלנו. אינני מקבל את השיטה הזאת כרגע. אבל אינני מקבל גם את
השיטה היחסית הארצית כפי שהיא נהוגה אצלנו. שיטה זאת מביאה לא
רק לחוסר כל זיקה בין הבוחר והנבחר ולשלטון המנגנון המפלגתי על הרכב
הרשימות, אלא שהיא מביאה באופן טבעי עידוד לכל קבוצה קטנה לגשת
לבחירות, כיון שפה ושם אולי יצטרפו הקולות בחשבון ארצי לציר אחד.
ע"י שיטה זאת יכולה להיות קבוצה שאין לה כל משקל בשום מקום, אבל
היא האסוף את הקולות ותעביר ציר אחד לכנסת. אולי מבחינת הצדק
והישר יש בכך איזה טעם, אבל בחיים הפוליטיים, בחיי מדינה, משקל
כזה אינו צריך להופיע.

כדי למנוע את שני הדברים האלה גם יחד, אני

רוצה לצמצם את משחק היחסיות לשטחים יותר מוגבלים. אני רוצה להביא
דוגמאות במספרים משוערים, כדי לצייר בפניכם את החמונה של הצעתי
זאת. אם אני מניח כי מספר תושבי המדינה יהיה מליון וחצי ביום
הבחירות, ואם מספר המנדטים לכנסת יהיה 120, הרי יש לנו ציר אחד
על כל 12,500 נפש. זה לא מעט, אבל גם לא הרבה. (באנגליה יש ציר
אחד על כל 70,000 נפש, וגם שם, שאלת החלוקה לאיזורים אינה פשוטה).
כדי להבטיח משחק כוחות צודק, אני זקוק לאיזור שבו ייבחרו לפחות
5-6 צירים. לפי השיטה הצרפתית החדשה, אשר גם בה יש יחסיות, האיזור
המינימאלי הוא איזור המיוצג ע"י 3 צירים. אינני יודע איך הגיעו
בצרפת להחליט על 3. אבל כשאני רואה את משחק הכוחות אצלנו, אני
חושב כי המינימום אצלנו צריך להיות בין 5 - 6. אם אנחנו מחלקים
את הארץ למספר איזורים - לדעתי, בין 9-10 איזורים לא-שווים (וע"י

ועדת החוקה, חוק ומשפט
13.12.50
חוק הבחירות, חוק המעבר
וחוק תקופת הבטחה.

ד. ברית נא :

בכך יש הקלה עצומה למפלגות קטנות (- ז"א שבתיזור כמו הלאביב, שיש בו 300 אלף נפש, יהיו 24-25 צירים. לעומת זאת, לנגב או לדרום, יהיו אולי רק 6 צירים. משחק הכוחות צריך להיות בתוך המסגרת הזאת.

מה אני משיג ע"י הצעה זאת? אמנם גם פה תוצג הרשימה בכל איזור ואיזור ע"י המפלגות, אך בכל זאת, ברשימה איזורית תהיה הנהגה הרבה יותר גדולה באנשים הגרים במקום. אלה יכולים להיות אנשים מקובלים על הציבור, או אנשים שהמפלגה באותו האיזור תראה אותם כשליחיה הבלתי אמצעיים. אבל כל מפלגה תצטרך להתחשב בערכו והשפעתו של האיש באיזור שלו, ובכך נוצרת מעין זיקה. הציר לא יהיה יותר ציר אבסטרקטי של מדינת ישראל; הוא יהיה קשור לאיזור מסויים. אם הוא נבחר באיזור הצפון או באיזור תימן, תוצר זיקה לאותו האיזור.

פה אפשריות שהי וריאציות. וריאציה אחת היא שמשחק כוחות כזה ייגמר בתוך האיזור, וחשבון האיזור יהיה כאילו הוא יחידה ארצית, ללא קשר בין איזור לאיזור. אני רוצה כי תשימה לב שבאיזור הגדול יש שנסות גם למפלגות אשר צמצמאצאצאצאצא באיזור קטן לא תקבלנה מטפלה קולות מטפיק כרי להעביר ביר.

אבל יש וריאציה שניה ואני חומך בה: שחשוב
הקולות לא ייגמר בהיזור אלא יצטרף בסיכום ארצי, בתנאי שחלוקת הצירוף
לפי רשימת ארצות, ישתתפו בה רק אותן רשימות שהגיעו למנדט אחד לפחות
באחד מהאיזורים. ע"י כך אני מרחיק את הכוחות שאין להם ערך פיזי
מספיק בחיינו הפוליטיים. מפלגה אשר לא הגיעה אף לאציר אחד באחד
מהאיזורים, גמרנו אותה את החשבון הפוליטי. הצעה זאת מעודדת את המפלגות
הגדולות, אבל אין היא מסלקת לגמרי את המפלגות הקטנות.

לסיתי לעשות השבון מה היו תוצאות הבחירות
לכנסת הראשונה לפי השיטה הזאת. חלקתי את הארץ ל-9-10 איזורים כדי
לראות איך היו מתקבלות התוצאות. ואני אומר לכם בגלוי: זה היה מחזק את
המפלגות הגדולות. גם זה לא היה נותן רוב אבסולוטי למפלגת פועלי א"י,
אבל היא הייתה מתחזקת, וגם מפ"ם הייתה מתחזקת. ברור כי זוהי כוונה
השיטה הזאת.

ר.ל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
18.12.80
חוק הבחירות, חוק המקבר
וחוק הקופות הכנסת.

י. בר"רבי"חאי:

השיטה הזאת.

כמובן שהשיטה הזאת פותחת בזה לאפשרויות רבות. אבל ביסודה מונחת השיטה היחסית בשמה מצומצם, באיזורים לא-שורים, הבורחים את ביריות לני האוכלוסיה בכל איזור ואיזור. /בארצות שונות מקובל שבזמן המפקדים הנערכים מפעם לפעם, מכניסים חיקונים או עושים רביזיות בחלוקת האיזורים. אנחנו נצטרך לעשות זאת אולי כל חמש שנים, בקשר עם העלייה הגדולה.

זהו הקונסטרקציה שאני מציע לדעתה, ואני מוכן לקבל חיקונים מהושט. המגמה היא גיבוש הישוב לגושים גדולים ומתן מאבטימות של שנסה ליחסי כוחות יותר תקינים במדינה, ולדעתי, גם לממשלה יציבה.

ב. כהן: אני נכנסת לויכוח זה בקצת חרדה, מפני

שלא התרגלתי לחשוב בקטגוריות אלה. אבל אני חושבת כי העובדה שאני מדברת עכשיו היא אחת הדוגמאות לכך שיש ערך שגם גושים קטנים יכנסו למוסדות העליונים, מפני שהם מפתחים את המחשבה וגם מאפשרים למדינה - וזה בשבילי אחד הדברים העיקריים - לחנך את האזרח, לחנך את העסקן ולחנך גם את השרים שלנו - - - (נ. ניר: זה קשה.) אם נחפש דברים קלים, אף פעם לא נגיע לשוט דבר, ואני מבקשת שתתייחסו לדברי בסבלנות-מה. אינני מדברת כמוכם ואני גם לא יושבת כאן כמוכם. אני מביטה על הדברים לגמרי אחרת מאשר אחת מביטים עליהם. מה שמעציב אותי כל הזמן, הוא דוקא ההגבשות של המפלגות הגדולות.

ממולי יושבת בכנסת מפלגה שאני מאוד מכבדת

אותה. ודוקא משום שאני מאוד מכבדת אותה ומכירה אותה, אני למעמים שואלת את עצמי: איך יכול היה חבר זה או אחר בה, להצביע כך? הרגש של עדר, של ציווי - וציווי לא תמיד מהאיש הטוב, מפני שמזכירות במפלגה לא תמיד מורכבת מהאנשים הטובים בה - הוא אשר מרגיז אותה. השיטה הזאת היא אשר הביאתנו לכך, אבל היא גרמה גם לכך שהציבור אשר נחוצה לנו מאוד, תלויה למעמים באיזה גורל עיוור, שמישהו מעמם לשון המאזניים. האם זה רע?

ועדת החוקה, חוק ומשפט
13.12.50
חוק הבחירות, חוק הסעבר
וחוק תקנות הכנסת.

ר. כהן: שמחתי מאוד לשמוע קצת משני חברי הוועדה שבטאו

שני חלכיות, ה' בר-רב-האי אא' שניה בעד

החגבנות מפלגות גדולות וה' חררי שניזון מתחפיסה חליברתולית האמיתית. לא
אעמוד על הדברים שנאמרו כאן על-ידי שני החברים האלה.

אני יודעת שגם בבחירות איזוריות לפי דוגמת

הבחירות באנגליה (ואנחנו רחוקים מההתפתחות המוטריה של הבחירות באנגליה)

הוצאת הכספיה לבחירות--- (י. כסא: האם את יודעת את תולדות הבחירות

באנגליה? לא היתה שתיית יוטר גיולה מאשר בבחירות באנגליה בתקופה

מסוימת). אני יודעת כי גם שט, למרות שיש להם מסורת, הרבה תלוי מה

מבטיה הנבחר וכמה הוא משלם.

אנחנו מוכרחים לתפש מוצא. אני נגד השיטה

שהציע חררי, מפני שהיא יכולה להביא אותנו לדיקטטורה. אם לפי הצעתו יקבל

מישהו את כל מליוני קולות הבוחרים, הוא יגיד: אני דיקטטור; לי נתנה

כל האוכלוסיה את קולותיה. גם עונה אנו שומעים: "אני נבחרתי ע"י אלה

ואלה", "אני נבחרתי ע"י הספרדים" וס'. מה יהיה כאשר יהיה ברור שמישהו

נבחר ע"י מספר כה גדול של בוחרים? (י. חררי: שום דבר לא ישתנה; את שומעת

עכשיו את אותם הדברים).

אאאאאא אחרוב בכנסת קיבל החלטה שגם לא חברי

כנסת יכולים להיות שרי-משלה. אני שמחה לכך. קודם כל זה שבר את קדושת

שמירת המפתח, ושניה: ישנם אנשים שאינם משתייכים למפלגות, ובכל זאת

יכולים להביא לנו הועלת. (י. כסא: מדוע שלית ציבור של 10 אלפים איש, הוא

פתוח מוסרי מאדם שהוא שלית עצמו?) לא אמרתי שהוא פתוח מוסרי. אמרתי

רק שאיש שנבחר ב-10 אלפים קולות יכול להיוך הרבה פחות מוסרי והרבה פחות

מתאים לתפקיד מאיש שלא נבחר כלל ואינו חבר במפלגה. יש לחת אפשרות גם לאדם

שלא נבחר ב-10 אלפים קולות, לפעול.

מסקנתי היא כי שיטת הבחירות שהיתה קיימת עד

עתה אינה יכולה להמשיך. אנחנו צריכים לשאוף לשנותה. לא אבוא בהצעות מפני

שאינני די בקיאה בדברים אלה. אצלי יש לפעמים הרבה יותר הרגשה הדברים

מאשר תפיסה הגיונית שלהם. נדמה לי כי הדרך שהצביע עליה בר-רב-האי,

נחתה אפשרות מסוימת. אם לא נמצא את הדרך הטובה ביותר בכנסת השניה,

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
13.12.50
חוק הבחירות, חוק המעבר
וחוק תקופת הכנסת.

ר. כהן:

נמצא אותה אחרי כן; זוהי שאלה של התפתחות. הייתי ממליצה מאוד שנלך בדרך זאת כדי לחפש פשרה; ע"י כך שבכל זאת תנתן אפשרות לאנשים בודדים להבחר, מפני שיש להם אפשרות להנך לאזרחות טובה במובן הגבוה של המלה הזאת, ולהבנת חפיקי האזרחות לא במובן הזול של המלה הזאת. אני מאוד רוצה להוציא מהחברה שלנו את "ירחמיאל". כיון שאנחנו חברה קטנה ודי מפותחת, אנחנו צריכים לשאוף שהאזרחות שלנו תהיה מפותחת. אם נחשוב בכיוון זה, אני מקווה כי נמצא את הדרך.

ע. אסף: ברור כי לפי הגישה היסודית הנובעת מתוך חתירה למשטר דמוקרטי צודק, לו יכולנו לקיים את הנהלת

העניינים בכל שטח ושטח ע"י הכרעת כל הציבור, כל העם, היתה זאת השיטה הטובה. כל הדרכים האחרות מתפשות דרפסם - היות והדרך הזאת היא בלתי אפשרית למעשה - כיצד לשקף נאמנה את רצון הציבור ולשער מה רצון הציבור בכל ענין וענין. כל בחירות שהיינה, התקימה אחת לטלוש או ארבע שנים, ובודאי שבתוך תקופת הכנסת התעוררנה שאלות שאיש לא יוכל לאמר בבטחון שהכרעת הנבחר היתה ההכרעה בה רוצים הבוחרים ושכך היו מכריעים באותה שאלה, אילו ניתנה להם אפשרות להכריע בה.

נאמר כאן כי אנחנו חניכים של שיטה שהשתרשה עמוק בתוכנו ועלינו לבחון באיזו מידה היא מאפשרת לנו להתקרב אל המטרה שעליה דברתי. כמדומני כי אפשר לאמר דבר אחד: השיטה הזאת נותנת יתרון למיעוטים קטנים על פני מיעוטים גדולים. היא לפעמים נותנת משקל עודף פי כמה לכל קול שהוא במיעוט קטן, בהשוואה לאותו קול שהוא במיעוט גדול. באופן תיאורטי יכולה מפלגה להאסוף 2% של קולות, לעמש אמצעי עצום של השפעה בקביעת העניינים, לא בחוק שכווע, לא בחוק כוחות אינטלקטואליים בחוכה וגם לא בחוק יכולתה, כי אם בחוק העובדה ש-2% אלה משמשים לשון המאזניים. לפעמים 49% חייבים לוותר בעניינים יסודיים מאוד, אם אינם רוצים ללכת לבחירות בכל הודש ולהרוס כל אפשרות של אאאא הנהלת חיים תקינים במדינה.

ע. אסף: עובדה שניה שאפשר לראות מתוך הסתכלות בחיינו

הציבוריים היא כי קיימת נהיה ותחירה כללית של כל הכוחות הציבוריים לעמדות מרכזיות, והזנחה מוחלטת של עניינים מקומיים יסודיים. כל עסקן אשר מתחיל להתבלט, נכסו סולדת מניפול בעניינים יומיומיים ומקומיים; נחות מהכנסת, זאת כבר לא "עמדה" בשבילו, והוא חותר להגיע לעמדות מרכזיות. במדרומי כי המגמה הזאת משפיעה לא מעט לרעה על עיצוב חיינו הציבוריים והנהלתם הוקינה במדינה.

חופעה שלישית אשר אפשר לראותה במציאות שלנו היא שאין מקום לחשש של התגבשות אינטרסים מקומיים קטנים. אנחנו מדינת-עליה. גם העניינים המקומיים נחתכים למעטה - ועוד לתקופה ארוכה ייחתכו למעטה - ע"י כוחות מרכזיים. אין כל סיכוי שבנגב יתפתח איזור מחצבים ותעשיה אשר בו יתבלטו כוחות מקומיים ואינטרסים של אנשי המקום, שלא ע"י המדינה ולא ע"י כוחות מרכזיים גדולים. אותו הדבר בגליל, באיזור החרים וכו'. החשש אשר הובע בדברי חבר הכנסת הררי, שהיצוג האיזורי יביא להתבלמות שיקולים איזוריים מתוך התעלמות מהחשבון הגדול של המדינה; החשש הזה, אין לו ביטוס במציאותנו בתקופה הקרובה, וכשאני אומר: בתקופה הקרובה, אני מתכוון לעשות שנים. במציאות שלנו האינטרסים האיזוריים משולבים באינטרסים של המדינה כולה, ואם מישהו ירצה לדאוג לאינטרסים של איזורו בשטח מסויים, נאמר בחקלאות, הוא יוכל לעשות את זה רק ע"י דאגה לשטח הזה במדינה כולה.

מתוך ההנחות האלה אני בא לכלל מסקנה שאם

עומדת לנגד עינינו המחשבה - ואני מקווה שהיא כללית - איך להגיע לשיטה שתאפשר לאזן דוקא צדק אטכולסטי, אלא בעיקר הנהלת העניינים וביצוע הדברים שאריך לבצעם; אם זוהי המחשבה העומדת לפנינו, אני מניח כי הדרך שאנחנו חולכים בה אינה מובילה למטרה הזאת.

אני מבין כי במציאות של מדינת ישראל, מציאות של עליה, של אי-צציבות, חלק גדול של האוכלוסיה אינו גר במקום מגורים קבוע; במציאות זאת אין אפשרות לעבור לשיטה בחירות איזוריות שבה נבחר ציר אחד לכל איזור. הדבר הזה אינו ניתן במציאות שלנו. לו רצינו לעשות זאת, היינו מוכרחים לשנות את האיזוריים מבחירות לבחירות, אפילו אם נעמוד בפני הכרח של בחירות לא לפי התקופה שתיקבע אלא לפני כן.

יותר מזה: לו רצינו להציע שיטת בחירות איזורית,

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
13.12.50
חוק הבחירות, חוק המעבר
וחוק הקופה הכנסת.

ע. אסף:

היה הכרח במציאות שלנו לקבוע איזורים לאו דוקא לפי רציפות גיאוגראפית, כיון ששיטה זאת היתה מביאה לידי ביטול מראש של מגמה מסוימת בתלקים שונים. במלים יותר ברורות: ע"י שיטה זאת ההתישבות היתה נבלעת ע"י ישובים עירוניים טמוכים. משקי התישבות שאין להם מספר הושבים מספיק בשביל לבחור בביר אחד, היו מבורכים לעיר עם מנהליות אחרת. אני חושב שאיש אינו צאץ מעוניין בכך וזה אינו בא בחשבון.

מבלי שאקשר לפרטים - שבדאי מעוניינים עוד בדיקה יסודית רבה מאוד - נדמה לי כי המגמה הכללית שהתבלטה מדברי בר"רב האי, מקרבת אותנו למטרה הזאת. היא מקטינה את היהקונוה שישנם כיום למיעוטים קטנים על פני מיעוטים גדולים, ומקטינה את הסיכויים של ניצול ע"י מיעוט קטן. שמרשה לעצמו לפעמים לתבוע יותר מהמגיע לו.

אני חושש כי דיוננו זה הוא דיון אקדמי, מפני שאחרי ככלות הכל, הכנסת הזאת היא אשר תמרחן להחליט על שיטת הבחירות, והכנסת הזאת נבחרה לפי השיטה הקיימת. כל מפלגה ומפלגה, עם השיקולים הכלליים של הרבה המדינה וכו', לא השכח את חשבונה גם במפלגה. אני חושש כי בסופו של דבר, החשבון הזה יעמוד לפני השיקולים האחרים. יחד עם זאת, ראיתי לנכון להביע את דעתי.

אני רוצה להעיר כי לא הייתי הולך בדרכו של בר"רב"האי ולא הייתי מציע להוסיף מהחשבון רק קודמים של מפלגות קטנים אשר לא הגיעו לייצוג של ציר אחד באחד מהאיזורים. אני הייתי מרחיק לבחור הייתי אומר: הלוקח הארץ לאיזורים, ולא דוקא שווים, והחשבון נגמר בתחומי האיזור, בלי אפשרות של צירופים ארציים.

עוד מלים אחדות לגבי היתרונות של שיטה זאת לגבי השיטה הקיימת.

כבר דובר כאן על אחריות מסוימת של הציר הנבחר כלפי הבוחרים. מחובתו של הנבחר לא רק להופיע בפני הבוחרים. אני יודע כי לקחים קרובות ישנן חביעות, משאלות, הערות, אשר אינן מוגאות אוזן קשבת. מפלגה מסוימת אינה מחשיבה ואינה מעריכה את העניין כראוי.

ע. אסף:

ציר שייבחר מאיזור מסויים, הוא אמנם יוצג כמועמד ע"י מפלגה מסויימת, אבל הוא ייבחר ע"י הציבור של אותו איזור ורואי ירצה להקשיב לציבור הזה. ציר כזה ישמש קשר חי בין עניני הציבור במקום מסויים לבין הכנסת והביעוריה כלטי הממשלה. גם ההאזנה לציר כזה, אשר מייצג את עניני הבוחרים במקום מסויים, תהיה יותר ערה מאשר האזנה לציר שהוא חבר מפלגה פלוניית. לפעמים, שיקולי המפלגה מחייבים להשתין ולא להציג דרישות מסויימות, אפילו חיוניות מאוד, של חלק מהציבור במקום מסויים. גם מבחינה זאת יש בשיטה האיזורית תקון חשוב מאוד.

כולנו שואפים למניעת ריכוז האוכלוסיה

באיזורים רבי-אוכלוסים ועירוד ההליכה לאיזורים בלתי-מאוכלסים. בכדי לפתח איזור מסויים צריך שיהיו במקום אנשי ציבור, נוסף להרבה דברים אחרים. זהו אחד החנאים החיוביים מאוד. לא פעם אנחנו רואים כי אם נמצא במקום מסויים כוח ציבורי רציני, זה מחוזה גורם חשוב מאוד להתפתחותו של אותו מקום. השיטה הקיימת מדרבנת אנשים המגיעים ליכולת ארגון והנהלה, לרצות "לעלות" - כפי שקוראים לזה - בעבור זמן קצר. לא פעם אנחנו עדים לכך שמקומות שהיו בהם כוחות, נשארים בעבור זמן קצר מיוחמים, כי אנשים אלה עברו לתפקידים יותר מרכזיים. הייצוג האיזורי יתן סיכוי לכוחות מקומיים לראות את שדה פעולתם בשטח בו הם התגלו. גם זה אחד הצדדים החיוביים בייצוג איזורי.

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
13.12.50
חוק הבחירות, חוק המעבר
וחוק הקופת הכנסת.

ש. כ"ץ:

יהיה זה לא טוב לגמרי, אם הריכוז שלנו

יהיה תיאורטי ואם החישובים הכלליים לא

יתגברו על החישובים המפלגתיים גרידא. לכן, תהיה ברכה בריכוז הזה אם
לא יהיה תחת לחץ בחירות קרובות. אינני יורע כמה זמן נשאר לנו עד לבחירות
הבאות. אבל לש להניח כי יש בידינו מספיק זמן כדי לגמור לפחות את
הריכוז הזה באופן שקט.

בדרך כלל, החיפוש אחרי שיטת בחירות

אידיאלית, הוא חיפוש תיאורטי, מפני ששיטת בחירות אידיאלית כנראה
שעדין אינה בנמצא, ואינני חושב כי נמצא אותה. עלינו למצוא את
הסינטיזה בין ייצוג חוגג לבין ממשל יציב.

השיטה הקיימת אצלנו, שיטת הבחירות

היחסיות, נותנת אמנם ייצוג כמעט מלא; נותנת אפשרות לכל גורן ולכל
השקפה במדינה, להיות מיוצגים ע"י מספר קטן של אנשים ולמצוא את
מקומם בבית הנבחרים. אבל גם זה תיאורטי במידה גדולה, מפני שהתוצאה
היא כי במקום שהציבור ישלוח על בית הנבחרים, אפילו באופן תיאורטי,
שולח מספר קטן מדי של אנשים: המפלגה, או מרכז המפלגה, או אפילו
מזכית המפלגה.

התוצאה של השיטה הזאת הוא חוסר הטאביליות

בממשל. יש מספר יותר מדי גדול של גורמים פעילים ובעלי השפעה,
דבר אצאא המביא לקנוניות ומעודה ריבוי מפלגות קטנות. שכן ייצוג
מלא, כביכול, מוכרח לצאת בהפסדו. נוסף לכך, השיטה הקיימת מונעת
לגמרי אפשרות של אותו סוג ייצוג אשר נקרא באנגליה "אינדיפנדנט" -
בלתי תלוי. (ד. בר-רב-האי: כמה בלתי תלויים כאלה יש בבית-הנבחרים
הבריטי?) (י. טח: ששה). (י. בר-יהודה: הם בלתי תלויים ממפלגה; אבל
האם הם באמת בלתי-תלויים מאחריים?) אני כשלעצמי מתעיב מאוד את האפשרות
שהיו בכנסת מספר בלתי תלויים כאלה. הדבר אפשרי לפי כל שיטה, וישנם
אנשים שהם באמת בלתי-תלויים, שיש להם שם בציבור כאנשי מהשבה ומעשה,
ויש להם המיכה מספקת באיזור זה או אחר, וע"י כך הם חשובים לבית
גם מבחינה זאת שדיבר עליהם הררי. אדם כמו גרינבוים, למשל, הוא
בלתי תלוי. אין זה מזיק אם בבי"נ שיושבים בו 120 נבחרים, יהיו שניים-

ש. כ"ץ:

שלושה אנשים שיביעו דעות מקוריות. השיטה הקיימת הצלנו אינה מאפשרת זאת. גם אומרים שיש צורך גם בנציגים של גופים קטנים מאוד, חרי אין אלה גופים בלתי הלויים. ציר היושב יחיד בכנסת, גם הוא הלוי במרכז מפלגתו, בדיוק כמו שחלויים 40 צירים במרכז מפלגה אחרת. אין השוואה בין ציר כזה ובין אדם היושב בכנסת באופן בלתי הלוי, וקשור רק בבחירותיו.

גב' כהן אמרה כי היא לפעמים שואלת את עצמה

איך חבר מפלגה הצביע כך או אחרת; אני לפעמים שואל את עצמי איך אדם

היושב יחיד בכנסת, הצביע כך או אחרת. מובן שהשיטה הקיימת מנתקת

את הנבחר מבוחריו. הוא אפילו אינו יודע בדיוק מי הם בוחריו. הוא אינו

יכול לכוון לכל תושבי המדינה כאל בוחריו; הוא מתחשב בעיקר באלה ששלחו

אותו, ואלה הם, באופן בלתי אמצעי, מרכז מפלגתו או מזמירות מפלגתו.

אבל, בפני שכבר נאמר כאן, גם בשיטה הקיצונית

השניה ישנם פגמים חמורים מאוד. אני למשל זוכר כי באפריקה הדרומית התקיימו

בחירות כלליות. מפלגתו של סמאקבלה רוב אבסולוטי בבחירות אלה, אבל היא

קבלה מיעוט במנדטים וסמאק עצמו לא נבחר. דוקא הוא נדר ממקום למקום

במשך עשרים שנה, מפני שלוש-ארבע פעמים הוא לא נבחר, וצריך היה למצוא

לו מקום כדי להיבחר. אני מטביח כי השיטה שאני מכנה אותה קיצונית-איזורית,

אינה אמרית בתנאים שלנו. (י. כסא: מדוע? היש לך נימוקים נוספים?)

אני רוצה לעמוד גם על הצעתו של מר הררי,

אשר מושבת במקורותיה. הייתי מבין את הצעתו של הררי אילו הוא

היה מציע כי יהיו לנו סנטורים. אבל הוא מציע כי בין 120 איש יהיה מספר

אנשים שיתחלכו כסנטורים, ואחרים יתחלכו כפשוטים. ע"י כך אין הוא משיג

את המטרה שהוא רוצה להשיג. אותם האנשים שייבחרו בדרך זאת, יעמדו בראש

הרשימות המפלגתיות, והם ייבחרו פעמיים וע"י הבחרם יעלו אנשים אחרים

במקומם. ההבדל אינו בכך שאנשים אלה ייבחרו לפי השיטה הזאת, בעת שלפי

השיטה הקיימת לא היו נבחרים, כיון שאנשים אלה היו נבחרים בלאו הכי.

אלא שלפי שיטה זאת מישהו אחר ייבחר על יסוד הבחרם.

אין זה נכון כי מבחינה טכנית, כדי לבחור לפי

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
13.12.50
חוק הבחירות, חוק המעבר
וחוק תקופת הכנסת.

ש. כ"ץ:

השיטה המוצעת ע"י מר הררי, יידרש רק חצי נוסף. אני חושב כי כל אחד מבין שתהיה כאן רשימה של אלפיים איש, וכל בוחר יצטרך לעבור על אלפיים השמות כדי לסמן את שלושים השמות בהם הוא רוצה לבחור. דבר זה לא ישפיע על המפלגות הקטנות שלא ללכת לבחירות, כי אינני רואה את ההבדל הגדול בחישוב הפסיכולוגי, בין האפשרות להיבחר בין 120 ציר לבין האפשרות להיבחר בין 60 איש. מפלגה קטנה בלכתה לבחירות כאלה, מניחה ^{לשם} היא קבלה 5 צירים מתוך 120, היא תקבל 4-3 מתוך 90. אינני מניח כי זה יפריע לריבוי מפלגות קטנות במציאות שלנו.

לכן, שמחתי לשמוע את הצעת בר-רב-האי. כמובן, גם הדברים שאני אומר, אני אומר על דעת עצמי. אני הועתי למסקנות כמעט זהות עם אלה שהציע בר-רב-האי: פשרה בין השיטה האחת לשניה, על מנת להוציא במידה מאכסמימלית במציאות שלנו, את הטוב שבשתי השיטות. קודם כל יש להבטיח כי אם גם הקשר בין הנבחר לבין הבוחרים לא יהיה במאה אחוז הקשר היהודי או העיקרי בחישוביו או בפעולותיו, שיהיה קיים קשר כזה במידה מסויימת, ושהנבחר ייצג חלק מסויים של האוכלוסייה באיזור מסויים, כדי שהוא יתחשב לפחות במידה מסויימת בחלק מסויים של בוחריו. דבר זה יתן לנבחר, אם לא מידה מאכסמימלית, הרי לפחות מידה מסויימת של אי-תלות מהשלטון המלא של המפלגה, אשר בדרך כלל עלול להחניק מחשבה עצמאית או לפחות ביטוי עצמאי.

אם נקבל את השיטה שהציע בר-רב-האי לגבי העורפים, שאני מסכים לה - אף אני חושב כי זה יוציא מהחשבון לפחות את המפלגות הקטנות ביותר, שיש להן אחיזה מינימאלית בכל מקום ומקום, לדעתי, הצעה זו היא היסוד הבריא ביותר לדיוננו בשאלה זאת.

היו"ר נ. ניר:
לפני שאני נועל את הישיבה, אני מבקש מכל חברי הוועדה לעבור על חוק הבחירות עד לישיבה הבאה, ולהוציא מתוכו את השאלות הפרינציפיוניות שעליהן הם מציעים לדון בדית כללי.

ע. ז'בוטינסקי:
אני מבקש כי בסטדיה זאת הדיונים הללו ישמרו רוחלצו הוועדה יותר מאשר ריאותי הריאה

ועדת החוקה, חוק ומשפט
13.12.50
חוק הבחירות, חוק המעבר
וחוק הקופת הכנסת.

ר.ל.

י. הררי:

ואני רציתי לבקש שידפסו זאת בסטנסיל

ויחלקו בין הסיעות.

ע. ז'בוטינסקי:

את זאת צריך לעשות לאחר שנגמור את הדיון

בינינו. בינתיים אני מציע כי נשמור את

הדיון הזה בכותלי הועדה ולא נמסור אותו לעתונות. (א. תבורי: מה הנימוק?)

(ר. בר-רב"האי: מדוע אסור לי להדפיס את דברי בצורת מאמר ולפרסמם

בעתון?) הענין הוא בכך שהדיון הזה אינו מוגמר, ואני חושב כי אל הציבור

צריך לבוא בסיכומים מנוסחים. אנחנו מדברים כאן בצורה חופשית, בלי

התקשרות עם עמדת המפלגה. לכן אני חושב כי כדאי היה לחכות עוד שבוע

לפני שנמסור את הדברים לפרסום.

היו"ר נ. ניר:

השאלה שעורר חבר הכנסת ז'בוטינסקי יכולה

להכניס אותנו לויכוח רב, על כן אני מוריד

אותה מסדר-היום.

סדר עבודתנו יהיה כזה: ביום ג', נדון

בישיבת מליאת הועדה על חוק ביטול עונש המוות. ביום ד' נדון לקומפלס

הבחירות, בתנאי שאם בינתיים יועבר אלינו ע"י הכנסת משהו דחוף, הוא יידון

ביום ד', לפני הדיון על שאלת הבחירות.

ת. בן-אשר:

אנחנו מוכרחים להחליט פעם כי אינה יכולה

להתקיים ישיבת הועדה אצאא בשעה שמונעת

משלושה חברים לשחתף בישיבה. ביום שלישי אני עטוף בישיבת הועדה לענייני

חוץ ובטחון.

היו"ר נ. ניר:

אתה לא היית בישיבה הקודמת, ואנחנו החלטנו

מה שהחלטנו.

ב.צ. דינבורג:

יש לי תיקון לדברי בן-אשר: לא שלושה כי אם

שמונה מחברי הועדה לא יוכלו להשתתף בישיבת

יום ג', מפני שגם חברי הועדה לחינוך ולהרבות לא יוכלו להשתתף בישיבה.

היו"ר נ. ניר:

אני פונה אל הח' בר-יהודה בשם הועדה ומבקש

ממנו להמשיך את הדיון.

ר.ל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
13.12.50
חוק הבחירות, חוק המעבר
וחוק תקופת הכנסת.

י. ברייהודה:

מכיון שיו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט פנה
אלי בבקשה לדאוג להפעלת ועדת המשנה לחוק

השיפוט הצבאי, אני מבקש להודיע:

אתמול דברתי עם היו"ר השני של ועדת
המשנה הזאת והודעתי לו בגמתי הפרטי כי אינני מוכן להמשיך במשטר של שני
יושבי-ראש; אני מוכן כי הוא יהיה היו"ר ואז הוא יהיה אחראי לעבודה
הועדה, ואני מוכן להיות היו"ר ואז אני אפעיל את הועדה. אני בעד קולגיהם
בדיונים, אבל בענינים אלה אי-אפשר לעשות זאת. סכמנו כי הדבר עובר
לרשותי והיום כבר עסקתי בכל הדברים על מנת שאפשר יהיה לחדש את עבודת
הועדה בשבוע הבא.

האשיבה ננעלה בשעה 10.55.